

חידושו של מקרא

פרשת חיי שרה

בין לחטא ובין ליופי נאמרו בין שנת ק' ובין שנת כ' ובין שנת ז', ואי לא הכי לא היה נאמר לחנם.

אבל קשה דעיין מה דאמר הכתוב גבי אברהם לקמן (כה, ז) ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים, ושם ביאר רש"י בן ק' כבן ע' ובן ע' כבן ה' בלא חטא, ולכאורה קשה דלמה שם לא היה די לומר בן ק"ע כבן ה' בלא חטא, דלמאי נכתב שם תיבת שנה גבי שנת ק' לחודיה, הרי לכאורה אין בזה שום חידוש, ועכשיו למדנו גבי שרה דהכל בא לחידוש ולא רק הראשון והאחרון.

ועוד קשה דמכך שנכתב ק' לחודיה עדיין לא נדע שגם בשנת קע"ה היה בלא חטא, והיה לכתוב לחדש חידוש גדול יותר דגם הרבה שנים אח"כ היה בלא חטא.

ואולי יש לומר דגם גבי שנת הק' עצמו היה חידוש מיוחד גבי מה שהיה אברהם בלא חטא באותו שנה, שהרי בו בשנה נפקד בבנו יצחק, וזה רצה הכתוב להדגיש דגם ממש קודם שנפקד לא היה לו שום הרהור על מעשיו של הקב"ה ועל הבטחתו שיהא לו זרע משרה, דגם בזמן הקשה ביותר היה בלא חטא, ולכך לא אמר הכתוב דבשנת ק"ע היה בלא חטא, דעל שנת הק' היה חידוש גדול יותר. וממילא כבר נכתבו כל שנותיו דכבר א"א להפריד שנת הע'

ויהיו שני חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג, א). וברש"י הק' ביאר דשני חיי שרה דכולן שוין לטובה.

עיינן בדעת זקנים מבעלי התוספות דביאר הא דכתיב 'ויהיו חיי שרה, היינו משום ד'ויהיו' גימטריא ל"ז, לומר לך דרק ל"ז שנה מזמן שהיתה בת צ' שנה עד קכ"ז היו חייה חיים, דקודם לכך כיון שהיתה בלא בנים נחשבת כמתה, וכפי שנאמר ברחל ואם אין מתה אנכי.

וא"כ קשה איך אמר רש"י שכולן שוין לטובה, הרי רק 'ויהיו' היו חיי שרה היינו לטובה שנחשבים לחיים. ועיין שם מה שהאריך בזה מישמעאל שנאמר בו שני חיי ישמעאל וכו'.

ואולי יש לומר דאדרבא אחר שאמר הכתוב שרק 'ויהיו' חיי שרה, לכך חזר הכתוב ואמר שני חיי שרה, לומר לך דעל אף כל זאת היו כולן שוין לטובה, היינו דהיא היתה אומרת כל חייה כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, והכל לטובה 'שני' חיי שרה, שני מיני חייה, בין הרעים ובין הטובים, דהכל לטובה, שהיו הם אצלה שוין לטובה.

וגבי מה דאמר הכתוב מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים ביאר רש"י דבת ק' כבת כ' לחטא ובת כ' כבת ז' ליופי, היינו דללמד

חידוש

חיי שרה

של מקרא

מכך דמיד נתן לה התכשיטים משמע
דהוכחה ברורה היה הדבר.

מן הק' ולא שנת הה' מן הק', ולכך נכתב
שנה בכל אחד מהם.

עוד קשה למה באמת יהא הדבר הזה שתאמר
גם לגמליך אשקה ממידת גמילות חסדים,
הרי יש גבול כמה האדם צריך לעשות
לזולתו, דהרי אליעזר בא עם עבדים הרבה
עמו, וכפי שנאמר לקמן (פסוק לב) לרחוץ
רגליו ורגלי האנשים אשר אתו, וממילא
למה יהא מצוה על נערה קטנה בת ג'
שנים להשקות אותו ואפי' את הגמלים
אתו, הרי נראה הדבר כתימא שתהא היא
משקה את כולם בעוד שהיו לו שם הרבה
עבדים היכולים לעשות כן, ובשלמא
להשקות אותו מכדה היות וצמא היה
ניחא, דאין בזה טורח גדול אלא ליתן לו
משלה, אבל לטרוח ולשאוב עוד מים
בשביל כל הגמלים למה תהא מצווה בזה
כלל, ומה מידת גמילות חסדים הוא.

עוד קשה דאמרו במדרש (בראשית רבה ס ה)
שראה אליעזר שעלו המים לקראתה,
וסימן זה היה מובחק שאותה הוכחת
ליצחק, שאינו מצוי בכנות הכנעני כי אם
בזרע ברוך וקדוש כאברהם, דצריך ביאור
מנין למדרש סימן זה שהיה אצלה.

ועוד דלכאורה דבר זה גם ממעט מן הגמילות
חסדים שעשתה רבקה, דבאמת לא היה
לה הדבר לטורח כלל, דממילא אין בזה
חידוש גדול מה שגמלה חסד זה.

ונראה לתרץ דבאמת מה שרצה אליעזר
לבודקה במידת גמילות חסדים היה בעיקר
מה שתתן לו משלה, ולכך ביקש ממנה
הגמליאני נא מעט מים מכדך, ובזה
שנתנה לו כבר ראה שראויה היא לבית
אברהם, רק דבאמת אין בזה הוכחה
ניצחת שהיא מיועדת ליצחק, ולכך אמר

ובכך גם ניחא למה לא נכתב דבשנת קע"ה
היה בלא הטא, דאחר שאפי' בשנת ק'
שהיה לו קשה ביותר היה בלא הטא, ודאי
אח"כ שהיה לו טוב יותר היה בלא הטא.

או יש לומר דהיות ועברו רוב שנותיו בלא
טא אזי ברור שגם אח"כ היה בלא הטא,
וכפי שנאמר בדוד המלך ע"ה ליבי חלל
בקרבי, דאחר רוב שנותיו בטל יצה"ר מן
האדם ואין לו עוד כוח כנגדו, דממילא אין
צורך כלל לחדש כן על סוף ימי חייו.

והיה הנער אשר אמר אליה הטי נא כדך
ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה
אותה הכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי
עשית חסד עם אדני (כר, יד). צריך ביאור
מהו דאמר הכתוב דבמעשה זה שתאמר
שתה וגם גמליך אשקה בה הוכחת אותה
ליצחק, דמה דבר מיוחד כ"כ יש במעשה
זה שיהא בכך הוכחה ממש שהיא
המיועדת ליצחק, הרי גמילות חסדים שייך
בהרבה אנשים, וכי בשביל כך ראה גמור
הוא שהיא מיועדת ליצחק.

ועיין ברש"י שביאר שהוכחת מלשון ביררת
והיינו דבירור הוא שראויה ליצחק כמה
שהיא גומלת חסדים, דממילא ראויה היא
להכנס לביתו של אברהם שעיקרו היה
גמילות חסדים, דלפי זה ניחא דבאמת לא
איירי בהוכחה גמורה אלא די בזה לידע
שראויה לכך.

רק דמ"מ אין המקרא יוצא מידי פשוטו
דהיכחה היינו דמוכח הדבר לגמרי, וזה
מנין לו לאליעזר דכך הוא. וגם מן המעשה
מוכח דהיה הדבר הוכחה ברורה אצלו,

חידושו

חיי שרה

של מקרא

רש"י דדבר זה היה רק בירור אם ראויה היא.

רק דבנוסף לכך היה לו לאליעזר בדיקה לבדוקה שיהא בזה להוכיח שהיא מיועדת ליצחק, וזה בדק במה שאם תאמר גם לגמליך אשקה דבזה נדע דאותה הוכחת ליצחק, דהיות ואם לא יארע לה הנס שיעלו המים לקראתה יהא הדבר טירחה אצלה, וגם אינה מצווה בדבר כזה היות והרבה עבדים היו לפני אליעזר לטרוח בשבילו, ואין ראוי להטריח הקטנה ליתן לכל אלו, רק דלכך בדקה אם תאמר גם לגמליך אשקה, כי הסימן אצלו הוא מה שיעלו המים לקראתה, והיינו דזה עצמו הסימן שהמתין לו, דממילא ניהא למה יש לה בן ליתן לכולם, דבאופן כזה לה אין טירחא, ומשא"כ העבדים שאין להם לטרוח בזה היות שאין המים עולים אצלם ויש להם טירחא בזה, ובכך שעלו המים לקראתה היה בזה הוכחה ניצחת דאותה הוכחת ליצחק.

וממילא ניהא דמכך למד המדרש דבר זה שעלו המים לקראתה, ולכך גם היתה צריכה לעשות כן, וממילא גם איכא בזה הוכחה ממש וכפשוטו של מקרא.

אז תנקה מאלתי כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי (כד, מא).
צריך ביאור למה כפל הכתוב לומר גם בתחילה אז תנקה מאלתי ואח"כ בסופו שוב והיית נקי מאלתי, דלמה לא די לומר כן פעם אחת.

ואין לומר דכוונת הכתוב לנקותו משני האלות האמורות בפרשה זו, וכדפירשו לעיל גבי הא דאמר הכתוב לעיל (כד, ח) ונקית משבועתי וזאת, והיינו דאיכא שבועה

להשיאו אשה מבני משפחתו, ובנוסף לכך שבועה שלא להשיאו מבנות הכנעני, ושם אמר לו אברהם שאם לא תאכה האשה ללכת אחריו יהא נקי מן השבועה להשיאו ממשפחתו, אבל מן השבועה שלא להשיאו מבנות הכנעני מזה לא יהא נקי, ובכל גוונא לא ישיאו להם.

דממילא אין לומר דכאן כוונת הכתוב לנקותו מב' האלות הללו, דלהדיא כבר אמרו שם דמן האלה גבי בנות הכנעני אינו נקי בכל גוונא, וממילא עדיין יקשה למאי חזר הכתוב לומר והיית נקי מאלתי.

עוד קשה למה שם באמירת אברהם הדברים אמר אם לא תאכה האשה דהיינו דתלוי הדבר ברצון האשה, ואילו כאן אמר ואם לא יתנו לך דתלוי הדבר ברצון משפחתה.

ובפרט יקשה מנין לו באמת דיהא נקי מאלתו של אברהם באופן הזה שתאכה האשה ללכת אחריו ואילו משפחתה לא יתנו לו, דאולי בכהאי גוונא באמת אינו נקי מן האלה, ולמה אמר כאן ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי.

ואולי יש לומר דהיות וראה אליעזר שרבקה עצמה רוצה ללכת אחריו, ואם היה אומר להם דתלוי הדבר רק ברצונה היו חושבים משפחתה שילחם אליעזר בהם ויקחה עמה בכוח, דהרי בכהאי גוונא אינו נקי מן האלה, לכך שינה ואמר להם אז תנקה מאלתי, והיינו דאמר להם דבלא יתנו לך משפחתה גם יהא נקי מן האלה.

וכדי לשכנעם להסכים לשולחה, על כך שינה עוד ואמר להם דבכהאי גוונא שלא יסכימו יהא נקי גם מן האלה שלא להשיאו לבנות הכנעני, והיינו דבכך יפסידו הם כל הרכוש

חידושו

חיי שרה

של מקרא

דעכשיו ילך להשיאו לבנות הכנעני, ואילו היה אומר להם דמן האלה שלא להשיאו לבנות הכנעני לא יהא נקי בכל גוונא, לא היו נותנים לו לקחתה, דהיו חושבים דממילא אין לו אפשרות אחרת ובלית ברירה יבוא יצחק אליהם, ורק כששינה ואמר להם דבסירובם ליתנה לו יהא מותר לו להשיאו לבנות הכנעני בכך יסכימו לקחתה, והעיקר שלא להפסיד הרכוש של אברהם.

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי, קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגיליון ניתן לפנות למס' פאלפון
0533132203 או למייל sh0533132203@gmail.com